

Què funciona en educació?

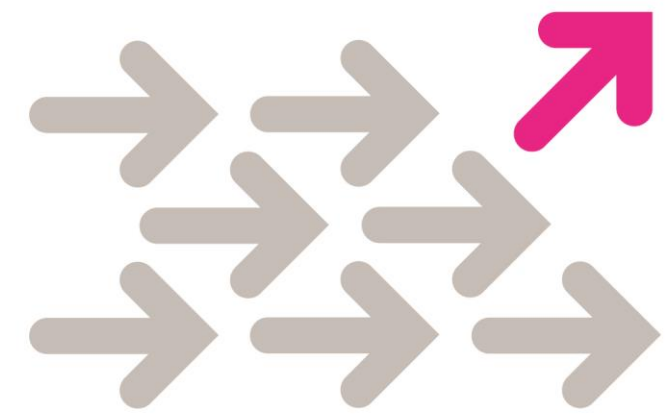
Evidències per a la millora educativa

FUNDACIÓ
JAUME
BOFILL
Jaume Bofill

ivàlua Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques

“Zero en conducta”: què funciona per millorar les actituds i el clima d’aprenentatge als centres?

Palau Robert, Barcelona, 22 de maig de 2018

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

FUNDACIÓ
JAUME
BOFILL
Jaume Bofill

ivàlua Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques

“Zero en conducta” REVISIÓ DE L'EVIDÈNCIA

Miquel Àngel Alegre, Fundació Jaume Bofill

De quins programes parlem?

Programes conductuals o actitudinals (PCA)

Intervencions o dispositius que tenen com a objectiu nuclear prevenir o redreçar problemàtiques conductuals “externes” en l’entorn escolar

Diversitat de continguts:

- Gestionar conductes disruptives i antisocials a l’aula
- Violència i agressivitat a l’escola (p.ex. programes anti-bullying)
- Autocontrol i la gestió de la ràbia (*anger*)
- Suport a la conducta positiva
- Accions sancionadores: expulsions
- Processament d’informació social
- ...

De quins programes parlem?

Diversitat de formats:

- **Universals o focalitzats**
- **Més o menys durada i intensitat**
- **Més o menys desvinculació amb aula ordinària**
- **Perfil dels professionals (professorat, especialistes, recercadors...)**
- **Tractaments (grupals/individual, curricular, TCC, mindfulness...)**
- ...

Què ens preguntem?

- **Serveixen els PCA per millorar els comportaments, les actituds, les emocions i les relacions socials?**
- **I els resultats educatius dels infants i adolescents que hi participen?**
- **Quins tipus o components dels PCA són més efectius?**
- **Quins col·lectius d'infants i joves hi tenen més a guanyar de les diferents modalitats de PCA?**
- **És recomanable estendre aquests programes a Catalunya?
Sota quines condicions?**

Com responem les preguntes?

Aproximació metodològica: “Revisió de revisions”

20 metanàlisis: EEF, Campbell Collaboration i altres

- Programes centrats en la prevenció o correcció de problemàtiques conductuals “externes” en l’entorn escolar
- Participants de primària i secundària (amb i sense problemes conductuals)
- Durada variable: entre les 10 setmanes i els dos cursos escolars
- Diversos quant al perfil dels seus responsables, formats i marcs de tractament i activitats
- Outcomes: 20 resultats conductuals; 10/20 resultats educatius.

Funcionen els PCA?

Titulars

Conductes “externes”: antisocials, disruptives, agressivitat, desafiament, bullying, etc.

- Impactes entre modestos i grans; evidència extensa.

Resultats educatius: absentisme, abandonament, rendiment.

- Impactes entre nuls i modestos; evidència limitada.

Competències socioemocionals: gestió emocions, adaptació i habilitats socials.

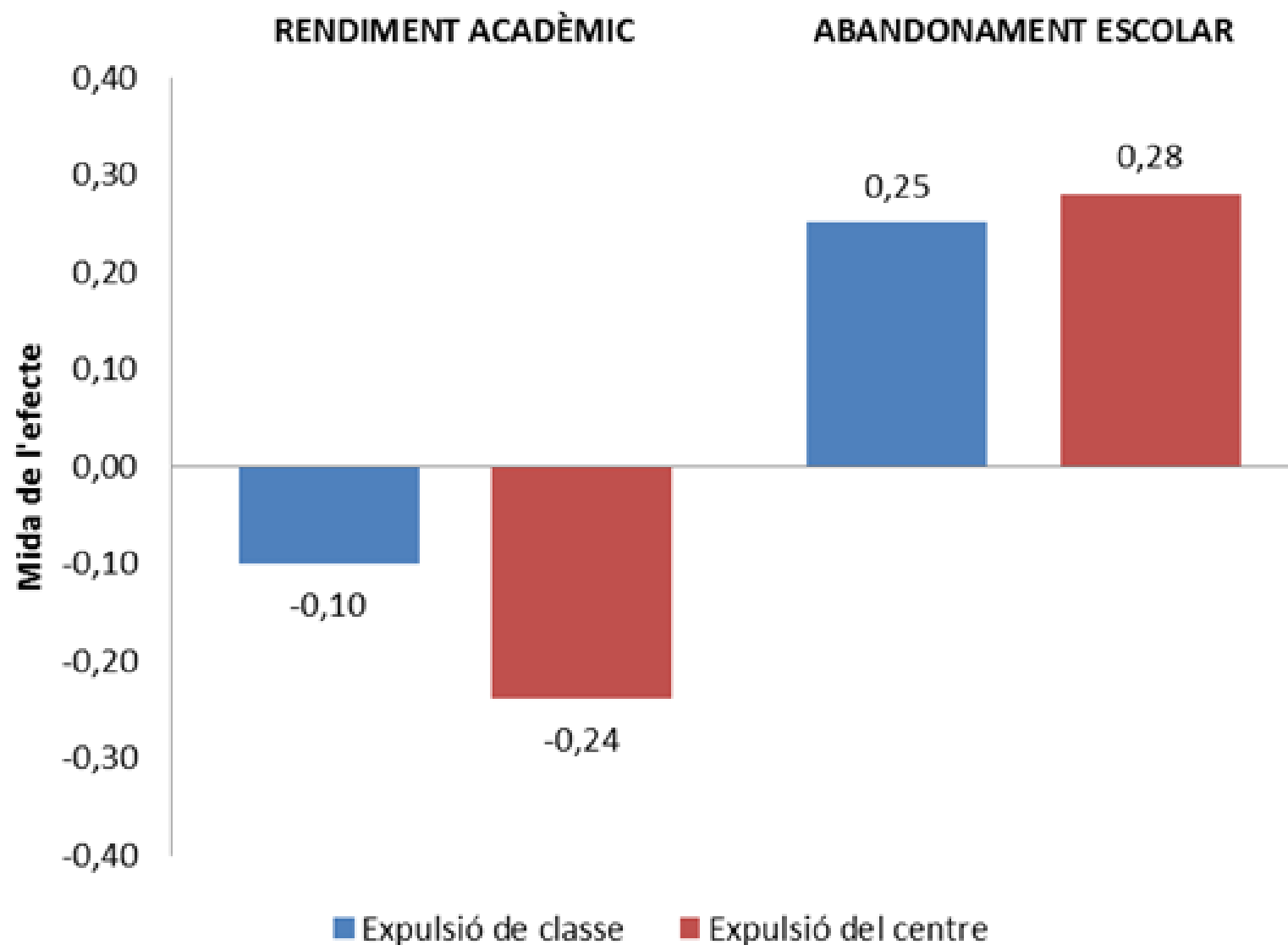
- Impactes entre modestos i grans; evidència extensa.

Funcionen els PCA?

Característiques dels PCA efectius

Primer, les estratègies que no funcionen: mètodes sancionadors/punitius

× “Partes i expulsions”

Funcionen els PCA?

Programes focalitzats: adreçats a col·lectius “problemàtics”

- **Efectius per reduir la incidència de conductes i actituds manifestes d'indisiciplina o agressivitat**
 - ✓ Grups reduïts d'alumnes, evitant l'encapsulament en aules segregades on es concentrin altres problemàtiques
 - ✓ Durada i volum d'activitats adequat a la problemàtica que es vol corregir: 12-15 setmanes / 2-3 hores per setmana
 - ✓ Compten amb espais de tutorització individual
 - ✓ Enfocaments conductual o cognitiu-conductual
 - ✓ Compten amb la implicació del professorat ordinari
- **Impactes reduïts o moderats en resultats educatius (evidència limitada)**

Becoming a Man (Chicago, estudi 2009-2010)

Target: Nois de secundària d'entorns socioeconòmicament vulnerables, amb problemes de conducta i iniciats en pràctiques delictives (violència, robatoris, consum o tràfic de drogues, etc.).

Programa:

- Escolar. 30 sessions d'una hora en grups reduïts, un cop per setmana durant un curs escolar. Conduïdes per una persona adulta amb preparació i experiència. Activitats: modelització, jocs de rol i experimentació, processament d'informació social i presa de perspectiva, discussió de casos, relaxament i introspecció, etc.
- Extraescolar. Pràctica d'esports no convencionals (boxa, lluita lliure, arts marcial, handbol i arc), per treballar competències d'autocontrol, gestió del conflicte i focalització. Les sessions d'esport tenen d'una a dues hores de durada i es programen un cop per setmana.

Mostra de l'estudi: 2.740 nois estudiants de secundària en 18 escoles situades en els barris més vulnerables de Chicago.

Conclusions:

- Reducció d'un 44% en les detencions per delictes violents i d'un 36% en les detencions per delictes no violents. Impactes en el curt termini.
- Impactes sostinguts en els resultats educatius dels estudiants (notes, assistència i continuïtat). Increment de les taxes de graduació secundària entre un 7 i un 22%.
- La ràtio cost-benefici del programa: 30:1 dòlars.

Funcionen els PCA?

Programes universals: nivell d'aula o de centre

- **Prevenir conductes i actituds d'indisiciplina o agressivitat, millorant competències socioemocionals**
 - ✓ **Estratègies/programes d'aula:**
 - Marcs normatius pactats, sensibilització i discussió, modelització i jocs de rol, etc.
 - Programes de processament d'informació social
 - ✓ **Programes anti-violència (nivell centre):**
 - Afecten les dinàmiques d'aula i el conjunt del centre
 - Involucren alumnat, professorat i famílies
 - Són estables en el temps (mínim un curs escolar)

- **Impactes reduïts o moderats en resultats educatius, especialment estratègies d'aula (evidència limitada)**

Destinatari: alumnat de primària, conjunt de l'aula.

Procediment: es divideix la classe en 2 o 3 grups que competeixen entre ells per no rebre punts per mala conducta. La mala conducta es defineix com una desviació de les normes definides i consensuades a nivell de classe.

Premis: en finalitzar el joc, qui obté menys punts rep un premi, generalment en forma de temps de lleure. Si tots els equips aconseguen mantenir-se per sota d'una puntuació llindar de mala conducta, tots ells reben la recompensa.

Dosatge: el joc es realitza diàriament ocupant una o dues hores lectives i es programa al llarg dels dos primers cursos de primària.

Mostra de l'estudi: 758 alumnes a l'inici de la primària; 47 classes en 30 escoles.

Conclusions:

- Reducció dels problemes conductuals externs (desobediència i agressivitat) dels alumnes equivalent a 0.28 desviacions estàndars en finalitzar el primer curs i a 0.45 al final del segon any.
- Impactes en els outcomes relacionals dels alumnes, sobretot al segon curs de primària: acceptació per part dels companys (0.34), nombre d'amics (0.20) i proximitat a la resta d'iguals (0.26).
- Les reduccions en els problemes conductuals externs es troben en bona mesura mediades pels guanys en els outcomes relacionals, sobretot entre els nois.

Funcionen els PCA?

Perfil d'alumnes més beneficiats

- **Segons edat/etapa educativa:**
 - ✓ Programes focalitzats: efectius tant a primària com a secundària
 - ✓ Programes universals (competències socials): sobretot efectius a primària
- **Segons nivell socioeconòmic:**
 - ✓ Alguns estudis: programes universals funcionen especialment bé en entorns escolars desfavorits

Implicacions per a la pràctica

Ajustar continguts i metodologies dels PCA a les necessitats:

- ✓ Diagnòstics àgils, actualitzats i afinats.

Per tal de **corregir** manifestacions sostingudes d'indisciplina i agressivitat a aula i espais d'esbarjo:

- ✓ PCA focalitzats que combinin: a) intensitat sense desvinculació a l'escolaritat ordinària, b) treball conductual i d'habilitats socials en grups reduïts, c) tutorització individual.
- ✓ Estratègies d'aula: marcs normatius pactats, sensibilització i autocontrol, mediació, habilitats socials i jocs de rol.
- ✓ Programes anti-bullying: a) afectació aula i centre; b) involucren alumnat, professorat i famílies; c) sostinguts en el temps.

Implicacions per a la pràctica

Per tal de **prevenir** manifestacions d'indisciplina i agressivitat a aula i espais d'esbarjo:

- ✓ PCA universals centrats en el treball socioemocional: empatia, gestió del conflicte, control de la ràbia, interacció social, etc.

El professorat: peça clau en el desenvolupament efectiu dels PCA (p.ex. gestió de l'aula), sobretot quan n'ha rebut formació:

- ✓ Impulsar la formació del professorat en aquest tipus de problemàtiques i programes (formació inicial i continuada).

Professionals i especialistes: contribucions clau (diagnòstic, disseny i seguiment):

- ✓ Garantir que els equips es distribueixen pel territori i en els centres d'acord amb criteris de necessitat.

Implicacions per a la pràctica

I finalment...

Avaluar, avaluar, avaluar